

KAYSERİ ECZACILIK TARİHİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Eczacı Halil Tekiner
Yoğunburç Eczanesi,
Talas Cad. 39/B 38030 Kayseri
tekiner03@yahoo.com

GİRİŞ

Bu çalışmayla bugüne kadar özellikle İstanbul hakkında yapılan kapsamlı eczacılık tarihi araştırmaları dışında ilk kez, tarih boyunca hem ticari hem de kültürel yönden büyük önem taşımış bir Anadolu şehri olan Kayseri'deki eczacılık kurumunun gelişiminin araştırılması hedeflenmiştir.

Kayseri, 6000 yıllık tarihinde başta Asur, Hitit, Frig ve daha sonra da Roma İmparatorluğu, Anadolu (Türkiye) Selçukluları ve Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli bir yerleşim yeri olmuştur (203). Özellikle Anadolu Selçukluları ve Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Anadolu'nun merkezindeki önemli bir kavşak noktasında bulunmasının da avantajını kullanarak büyük bir sosyal, kültürel ve ekonomik gelişim göstermiştir (204). Hiç şüphesiz bu gelişim Kayseri'nin tıp ve eczacılık alanındaki gelişimine de büyük katkı sağlamıştır. 13. yüzyıl başlarında (1206) Anadolu Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in kızkardeşi Gevher Nesibe Sultan adına yaptırdığı **Gevher Nesibe Hatun Darüşşifası** bunun en önemli kanıtı (205) olup Kayseri'de ciddi bir eczacılık kurumunun oluşması için de önemli bir zemin oluşturmuştur.

MATERYAL ve METOD

Çalışmanın materyalini ticaret yıllıkları (Annuaire Oriental du Commerce), devlet salnameleleri, almanaklar, seyahatnameler, vergi kayıt defterleri, Türk Eczacılar Birliği (TEB), TEB 2. Bölge Ankara Eczacı Odası ve TEB 12. Bölge Kayseri Eczacı Odası kayıtları ve ayrıca Kayseri ili/ilçelerindeki arşiv dokümanı oluşturmuştur. Bu doküman çeşitli üniversite ve il/ilçelerde bulunan kütüphaneler, vakıflar, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cumhuriyet Arşivi gibi arşivlerden toplanmış ve konuya ilişkin daha önce yapılmış olan çalışmalar da değerlendirilerek materyale eklenmiştir. Ayrıca konuyla ilgili bilgi alınabileceği düşünülen bütün kişi ve kurum yetkilileriyle görüşmeler yapılmıştır. Kayseri ili ile ilgili eski her türlü yazılı metin ciddi bir biçimde incelenmiş ve bunlar arasında çalışmada yararlı olacağı belirlenenler çalışmaya alınmıştır. Çalışmada tüm bilim tarihi araştırmalarında kullanılan tarih metodolojisi kullanılmıştır.

BULGULAR

Bünyesinde hem uygulamalı tıp eğitiminin verildiği bir medrese hem de hastaların tedavi edildiği bir hastaneyi bulduran ve bugün

Çifte Medrese, Kayseri Darüşşifası, Şifa Hatun Darüşşifası, Kayseri Tıbbiyesi, Gıyasiye, Gevher Nesibe Hastanesi gibi farklı adlarla da anılan Gevher Nesibe Darüşşifası'nın o dönemlerde **Sivas Darüşşifası**'nda olduğu gibi tam kadro çalıştığı ve bu kadroda en az iki dahiliyeci, iki cerrah, bir eczacı, başhekim ve yardımcılarının çalıştığı tahmin edilmektedir (206). Burada verilen eğitim Osmanlı İmparatorluğu'nda gerçek anlamda tıp eğitiminin verilmeye başlandığı 19. yüzyıla kadar devam etmiştir.

1840 yılından sonra İstanbul'daki **Askeri Tıbbiye Mektebi** ve 1870 yılından sonra da Sivil Tıbbiye Mektebi'nden az sayıda Türk ve Müslüman eczacı mezun olmuşsa da bunlar genellikle ordu ve devlet hastanelerinde görev almışlar; bu nedenle de Kayseri'deki özel eczaneler uzun süre yalnız yabancı uyruklu veya azınlıklardan olan eczacılar tarafından açılmış ve yönetilmiştir (207). Kayseri'ye gelip eczane açan gayrimüslim eczacılar o dönemde **Mektebi Tıbbiye-i Adliye-i Şahane**'den yeteri kadar eczacı yetiştirilememesi nedeniyle çıraklıktan yetişen kişilere de eczacı diploması vermiş (208) ve böylece Kayseri'deki gayrimüslim eczacıların sayıları da hızla artmıştır. Bu durum 20. yüzyılın başlarına kadar şehirdeki eczacılık kurumunun gayrimüslimlerin yönetiminde olmasına neden olmuş; 1905 yılından itibaren de şehirdeki Müslüman eczacıların sayısı her geçen yıl daha da artmaya başlamıştır. 19. ve 20. yüzyıllarda Kayseri'de eczacılık yaptığını tespit ettiğimiz gayrimüslim eczacılar şunlardır (209, 210): Hayk Artinyan, Misak Balyan, Agop Berberyan, Karnig Cırcıryan, Sisak Der Kougassian, Hirant Donigyan, Agop Kalpakçıyan, Hayk Artin Kelartinyan, İstevan Çorluyan, Kevork Şekerciyan, İzak Efendi (211), Bogos Kaltakçıyan ve Kievork Mardinian. Kayseri'deki Gayrimüslim eczacıların varlığı 1920 sonlarına kadar devam etmiştir.

19. yüzyıl sonlarında Kayseri'ye gelip Talas'ta bir okul açarak eğitim vermeye başlayan **Amerikan Board Heyeti** de kısa bir süre sonra muhtemelen o dönemde Kayseri'deki sağlık kuruluşlarının yetersiz olmasının da nedeniyle burada bir klinik kurmuş ve bu klinik 1972 yılına kadar faaliyet göstermiştir (212). Bu sürede Dr. William Dodd, Dr.Post, Dr.Delyanides, Dr.Wilson Dodd (Dr.William Dodd'un oğlu), Dr.Nute gibi Amerikalı doktorlar da hastanede görev almışlardır (213). Dr.Warren H.Winkler ise bir süre burada oluşturulan ecza dolabı aracılığıyla hastalara ilaç temin etmiştir (214).

Kayseri'de açılan ilk resmi eczane **Belediye Eczanesi**'dir. 1871'de yayınlanan **İdare-i Umumiye-i Tıbbiye Nizamnamesi**'nin üçüncü maddesine göre vilayetlerde belediye eczanelerinin açılması kararı alınmış (215), 1876'da yayınlanan **"Belediye Eczanesinin Yönetimi"** hakkındaki nizamnameye göre de Belediye Eczaneleri'nin şu esaslar çerçevesinde işletilmesi kararlaştırılmıştır (216):

"Belediye Eczaneleri diplomalı eczacıların yönetiminde ve mahalli hükümet tabiplerinin denetiminde bulunacaktır. Bu eczaneler için gerekli araç-gereç ve ecza, doktor ve eczacının başvuruları üzerine, masrafı bağlı buldukları belediyece karşılanarak İstanbul Merkez Eczanesi'nden temin edilecektir. Yoksullara verilen reçeteler bekimce tasdikli olduğu halde, eczanede ücretsiz yapılır. Bu reçeteler her hafta, eczacı tarafından belediye reisine ve ay sonunda maliye müdürüne gösterilip onaylatılacaktır. Ödeme yapabilecek hastaların reçeteleri para ile yapılacaktır, ecza fiyatları ve ayrıntıları yerel belediyelerin bekim ve eczacısının görüşleri alınıp, Umur-i Tıbbiye-i Mülkiye Nezareti'nce, gereğinde değiştirilip, tespit edilerek belediyece de onaylanan resmi tarife kurallarına uygun olacaktır."

Bu nizamnamenin kabulünden kısa süre sonra göreve gelen ve 1881-1901 yılları arasında yirmi yıl Kayseri Belediye Başkanlığı yapan Tavlusunlu Mehmet Ali Efendi büyük bir sebze bahçesi olan Cumhuriyet Meydanı'nın, bugünkü yer altı çarşısının bulunduğu yere isabet eden bölümünü valinin yardımıyla istimlak etmiştir. İstimlak edilen yere, Sultan Ahmet Meydanı örnek alınarak "Millet Bahçesi" adı verilen bir park yapılarak, parkın içine büyük bir havuz, iki katlı bir kıraathane ile Hükümet Caddesi'ne bakan kısma otel yaptırılmıştır. Otel ve lokantayı kiraya veren belediye, eczaneyi bir süre kendisi işletmiştir (217). Eczane fakirlere bedava ilaç verdiği gibi halka da bedeli değerinde ilaç satışı yapmıştır. Bu eczanede daha sonra her biri birer eczane açacak olan Mustafa İbrahim Efendi, Mustafa Mahir Kafesçioğlu, İbrahim Hakkı Göver gibi eczacılar da görev almış; Bekir Kantarcı ve Serkis Efendi eczacı kalfası, Osman Kocabay ise muhasebeci olarak hizmet vermişlerdir (218). Belediye Eczanesi'nin bulunduğu bina 1933-36 yılları arasında belediye başkanlığı görevini de yürüten dönemin valisi Nazmi Toker döneminde yıkılmış (219), bina yıkılmadan önce de eczane Camii Kebir Mahallesi **Raşit Efendi Kütüphanesi**'nin yanındaki tek katlı yapıya taşınmış ve kısa süre sonra da **Kayseri Lisesi** kimya öğretmenlerinden Ecz.İbrahim Göver eczaneyi satın almıştır. Ancak, hem eczane işletip hem de devlet memuru olamayacağı şeklindeki bir şikayet üzerine lisedeki görevini tercih ederek tahminen 1937 yılında eczanesini kapatmıştır (220).

20. yüzyılda Kayseri'deki eczacılar ile ilgili elimizdeki en eski kaynaklardan biri Dr.Hıfzı Nuri tarafından yazılan "Kayseri Sancağı" isimli kitaptır (221). Bu kitapta 1922 yılında Kayseri'deki eczaneler şu şekilde belirtilmiştir:

1. Belediye tarafından işletilen Belediye Eczanesi
2. Memleket Hastanesi'nin (222) resmi eczanesi
3. Şifa Eczanesi
4. Erciyes Eczanesi
5. Mardinyan Eczanesi
6. Anadolu Tıp Eczanesi
7. Everek (Develi) Kasabası'nda hususi bir eczane
8. İncesu'da Hükümet Tabibi'ne ait bir eczane

Aynı kitapta yer alan Ecza Depoları ise şunlardır:

1. Dirazzadeler Ecza Deposu
2. Vatan Ecza Deposu

1924 yılında (isimleri kesin olarak bilinmemekle beraber) Kayseri'deki eczane sayısı dörttür (223). (O dönemdeki eczanelerin sayısının fazla olmasının satışı azaltması ve eczacıları zor duruma düşürmüş olduğu anlaşıldığından, **Eczacılar Cemiyeti**'nin müracaatı üzerine Cumhuriyet Hükümeti'nin izniyle İstanbul ve Anadolu'daki çok sayıda eczane tasfiyeye tabi tutulmuştur (224).)

Cumhuriyetin ilanı sonrasında yazılan sâlmelerde de, o tarihteki bütün meslek grupları ve üyeleriyle ilgili bilgiler yer almaktadır. 1927 yılı Türkiye Salmesi'nin Kayseri'yle ilgili olan bölümünde o tarihteki eczacılar şu şekilde belirtilmiştir (225):

1. Hacı Mustafa (Mustafa İbrahim)
2. Hacı Hazım (Hazım Gönen)
3. Sarıabdullahzade Naci (Nuh Naci Sarıabdullahoğlu)
4. Koca Bekirzade Osman

1928 yılında hazırlanan "Türkiye Malul Gaziler Büyük Ticaret Salnamesi"nde (226) o tarihte faaliyet gösteren eczaneler ise şu şekilde belirtilmiştir:

1. Erciyes Eczanesi	Hazım (Gönen)	Kiçikapu'da
2. Türkiye Eczanesi	Abdullah	Börekçiler'de
3. Şifa Eczanesi	Mustafa (İbrahim)	Bakırcılar'da
4. Nuh Naci Eczanesi	Sariabdullahzade Nuh Naci	Kazancılar'da
5. (eczane ismi belirtilmemiş)	Kocabeyzade Osman Azmi	Kaleönü'nde

1949 yılında hazırlanan "Eczacılar Almancağı"na (227) göre o yıl Kayseri'deki eczaneler ise şunlardı:

1. Kayseri Eczanesi	Ecz. Hazım Gönen
2. Erciyes Eczanesi	Ecz. M. Mahir Kafesçioğlu
3. Sümer Eczanesi	Ecz. Cemal Emden
4. Nuh Naci Merkez Eczanesi	Ecz. Cihat Sariabdullahoğlu
5. Yeni Gün Eczanesi (Develi)	Ecz. Sabri Günak

Ekim 1961'de basılan "Türkiye'deki eczaneler, ecza depoları ve ecza dolapları" isimli kitapta yer alan eczanelerin isimleri şöyledir:

1. Erciyes Eczanesi,
Ecz. Mustafa Özbakır, Kazancılar Cad.
2. İş. Sigort., Ecz. Sevim Akkoyunlu Bamaç,
İşçi Sigortaları Dis.
3. Güneş Eczanesi, Ecz. Nuh Mehmet Kaşıkçı,
İstanbul Cad. No: 52
4. Güven Eczanesi, Ecz. Mustafa Güntan,
Kiçikapu Meydanı, Yeni Yapı Han
5. Doğan Eczanesi, Ecz. Ahmet Doğan,
14 Mayıs Cad. No: 1
6. Nuh Naci Eczanesi, Ecz. Yaşar
Akşehirlioğlu, Cumhuriyet Meydanı No: 49
7. Şifa Eczanesi, Ecz. Mehpere Aytekin,
İstanbul Cad. No: 22
8. Sümer Eczanesi, Ecz. Cemal Emden,
Yeni Çarşı No: 4
9. Vatan Eczanesi, Ecz. Naime Demirkan,
Kiçikapu Cad. Sümerbank yanı
10. Akgün Eczanesi, Ecz. Özdemir Akgün,
14 Mayıs Cad.
11. Yeni Eczane, Ecz. Mustafa Kılıçer,
Sait Azmi Apt.
12. Sümerbank Eczanesi, Ecz. Mehpere
Aytekin, Sümerbank Pamuklu Sanayi A.Ş.
(kapandı)
13. Develi Eczanesi, Ecz. Turgut Tıraşoğlu,
Eski Pazar yolu No: 58 (kapandı)
14. Develi-Şifa Eczanesi, Ecz. Necati Erk,
Aşağı Fenase Mah. No: 28
15. Pınarbaşı-Şehir Eczanesi, Ecz. Yılmaz
Koçak, Yeni Ocak Mah. No: 22

Aynı tarihte, Kayseri'de bulunan ecza dolapları ise şunlardır:

İlçe	Görev	Adı ve Soyad
Bünyan	Hk. Tbb.	Osman Develioğlu
İncesu	Hk. Tbb.	Metin Yılmazgöz
Merkez-Gesi N.	Serb. Tbb.	Hasan Bıyıkoglu
Merkez-Talas N.	Amerikan Koleji Tbb.	Warren H. Winkler
Sarız	Serb. Tbb.	Mehmet Armağan
Tomarza	Hk. Tbb.	Adnan Yücebaş
Yeşilhisar	Hk. Tbb.	Nevzat Binzet

1966 yılında basılan "Kayseri Adres Rehberi"nde yer alan ecza depoları

1. Erciyes Ecza Deposu, Kızıkapu Cad.
2. Şark Santral Ecza Deposu,
27 Mayıs Cad. No: 30
3. Üçler Ecza Deposu, 27 Mayıs Cad.
Aytar Sok. No: 34

Aynı rehberde yer alan eczaneler ise şunlardır:

1. Erciyes Eczanesi, Kazancılar Cad. No: 19
2. Güneş Eczanesi, İstanbul Cad.
Düvenönü,
3. Güven Eczanesi, Kızıkapu Cad.
4. Kayseri Eczanesi Kızıkapu Cad.
5. Nuh Naci Eczanesi, Cumhuriyet Meydanı
No: 49
6. Numune Eczanesi, 27 Mayıs Cad.
No: 10-B
7. Sağlık Eczanesi, İstanbul Cad. No: 28-A
8. Sümer Eczanesi, Cumhuriyet Mah.
1. Cad.
9. Vatan Eczanesi, Bankalar Cad.
10. Yeni Eczane, Talas Caddesi

Aynı yıl basılan almanağa göre ildeki eczane sayısı toplam 16'ya çıkmıştır:

1. Akgün Eczanesi
Özdemir Akgün
2. Doğan Eczanesi
Ahmet Doğan
3. Erciyes Eczanesi
Mustafa Özbakır
4. Güneş Eczanesi
Mehmet Kaşıkçı
5. Güven Eczanesi
Mustafa Gütan
6. Hilal Eczanesi
Nihat Kılıçer
7. Kayseri Eczanesi
Hazım Gönen
8. Merkez Eczanesi
Yaşar Akşehirlioğlu
9. Numune Eczanesi
Mehmet Kösehaliloğlu
10. Sağlık Eczanesi
Mehmet Oğuz
11. Sümer Eczanesi
Cemal Emden
12. Şifa Eczanesi
Filiz Yıldırım
13. Vatan Eczanesi
Naime Demirkan
14. Yeni Eczane
Mustafa Kılıçer
15. Develi Eczanesi (Develi)
Necati Erk
16. Şehir Eczanesi (Pınarbaşı)
Yılmaz Koçak

Bütün bu bilgiler ışığında 1960 yılından önce mezun olan Kayseri'deki eczacıların mezuniyet yıllarına göre kronolojik listesini oluşturmak mümkündür: (Listede sadece 1960 yılından önce mezun olarak Kayseri'de eczacılık yapan eczacıların isimleri yer almaktadır.)

İsim	Mezuniyet yılı	Kayseri'de eczacılığa başladığı yıl
1. Mustafa Mahir KAFESÇİOĞLU (1880 – 1952)	1902	1905 (ikinci defa 1917)
2. Talash (Esatçı) Mehmed Efendi	?	1914?
3. Mustafa İbrahim Efendi (BAYIR) (1878 – 1933)	1903	1919
4. İbrahim Hakkı GÖVER (1884 - 1942)	1904	1924
5. Nuh Naci SARIABDULLAHOĞLU (1880-1952)	1905	1925
6. Koca Bekirzade Osman Azmi	(kendisiyle ilgili bilgiye ulaşılamamıştır.)	
7. Ahmed Hayrettin BİLGİN (1894 - 1980)	1920	?
8. Cemal EMDEN (1902 - 1976)	1924	1927
9. Hazım GÖNEN (1904 - 1969)	1925	1925
10. Mustafa GÜNTAN (1911-1984)	1939	1952
11. Mehmet OĞUZ (1921 – 1997)	1942	1956
12. Sevim BAMAÇ (1922)	1943 ?	1954
13. Mustafa KILIÇER (1923 – 1997)	1946	1949
14. Mehmet KÖSEHALİLOĞLU(1924-1976)	1947	1951
15. Naime DEMİRKAN (1919)	1949	1952
16. Turgut TIRAŞOĞLU (1922)	?	?
17. Fatma Nezihe ÇAYIRLIOĞLU (1925-?)	1948	?
18. Necdet TAŞ (1926)	1952	1955
19. Mehpere AYTEKİN (1928)	?	?
20. Mustafa M. ÖZBAKIR (1929 – 1997)	1951	1953
21. N. Mehmet KAŞIKÇI (1930)	1954	1955
22. Ahmet DOĞAN (1932)	1954	1957
23. Özdemir AKGÜN (1933)	1958	1958
24. Yılmaz KOÇAK (1933 – 2000)	1958	1960
25. Vural DEMİRCİOĞLU (1934)	1959	1961

Kayseri'nin ilk Müslüman-Türk eczacısı olan Mustafa Mahir Kafesçioğlu (1880-1952) çocukluk ve gençlik dönemini Kayseri, Trabzon, Çorum ve İstanbul gibi çeşitli illerde geçirdikten sonra 1899 yılında **İstanbul Eczacı Mektebi**'ne girmiş (228), 1900 yılında henüz öğrenciyken Şerife Hanım'la evlenmiştir (229). 1902 yılında üniversiteden mezun olmuş ve eczacı diploması almıştır (230). Daha sonra Kayseri'ye dönerek bir gayrimüslimle birlikte ortak eczane açmıştır. Ancak Kayseri'deki faaliyeti uzun süreli olmamış buradaki eczaneyi bırakıp Safranbolu Belediye Eczanesi'nin mesul müdürlüğünü üstlenmiştir (231). 1909 yılı sonlarına kadar Safranbolu'daki bu eczaneyi idare eden M. Mahir Kafesçioğlu 1910 yılı başında **Medine-i Münevvere Guraba Hastanesi** Başeczacılığı'na tayin edilmiş; ardından uzun süre Medine'de görev yapmış, bu dönemde Medine'deki **İdadi Mektebi**'nde coğrafya ve resim derslerine de girmiştir. Yine bu dönemde siyasete girerek **İttihat ve Terakki Fırkası Kâtib-i Umumisi** olmuştur (232). Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla (1914) önce ailesini Kayseri'ye geri göndermiş; 1916'da da kendisi dönmüştür. 1917'de Kayseri'deki **Belediye Eczanesi**'nin eczacısı olmuş, I. Dünya Savaşı bittikten sonra buradan ayrılmış ve **Sarraflar Çarşısı**'nda **Erciyes Eczanesi**'ni açmıştır. Daha sonra da bu eczaneyi **Kazancılar Çarşısı**'ndaki binaya nakletmiştir. Eczane Kafesçioğlu'nun vefat ettiği 1952 yılı sonrasında dört yıl boyunca mesul müdürle devam ettirildikten sonra 1956 yılında Ecz. Mustafa Özbakır'a devredilmiştir (233).

1910'lu yıllardan itibaren Kayseri'de eczacılık yaptığı tespit edilen bir diğer eczacı da Talaslı (Esaçtı) Mehmet Efendi'dir. Sadece birkaç kaynakta ((234) ismine rastlanmış olmakla beraber Talas'ta bir süre eczane işlettikten sonra **Memleket Hastanesi**'nde açılan eczanenin ilk mesul müdürü olduğu belirlenmiştir. Ecz. Mustafa M. Özbakır'ın 1970'li yıllarda Kayseri ecza-

cılık tarihi hakkında tuttuğu kişisel notlarında ise Talaslı Mehmet Efendi'nin Börekçiler Çarşısı'nda Çorluyan İstapan tarafından açılmış olan eczaneyi devraldığı ve burada eczacı kalfası Mustafa Güpgüpoğlu ile çalıştığı, daha sonra da **Talas Amerikan Hastanesi**'ne girdiğini belirtilmektedir.

Yine ilk kuşak eczacılardan olan Ecz. Mustafa İbrahim Efendi (1878-1933) ise 1919'da Kayseri'ye gelerek bir süre Kayseri Belediye Eczanesi'nde çalışmış, daha sonra da Kayseri Kalesi'nin Kazancılar Çarşısı'na bakan cephesindeki iki katlı taş binada Şifa Eczanesi'ni açmıştır. Ecz. Mustafa İbrahim Efendi'nin ölümünün ardından bir süre Ecz. Cemal Emden eczaneye mesul müdürlük yapmış ancak Emden'in 1935 yılında Sümer Eczanesi'ni açmasıyla Şifa Eczanesi'nin ruhsatı da iptal edilmiştir (235).

Eczacı İbrahim Hakkı Göver (1884-1942) ise 1924'te Kayseri'ye gelmiş uzun yıllar boyunca **Kayseri Lisesi**'nde kimya öğretmenliği yapmıştır (236). Bir süre **Belediye Eczanesi**'nde, **Şifa Eczanesi**'nin mesul müdürü Ecz. Mustafa İbrahim Efendi'nin ölümü üzerine bir süre de Şifa Eczanesi'nde mesul müdürlük yapmış ancak daha sonra eczanenin mesul müdürünün Ecz. Cemal Emden olmasıyla tüm mesaisini Kayseri Lisesi'ndeki öğretmenlik görevine vermiştir (237).

Eczacı Nuh Naci Sariabdulloğlu (1880-1952) 1921 yılında **Kayseri Hastanesi** baş eczacılığına tayin edilmiştir. 1923 yılında **Niğde Hastanesi** baş eczacılığına tayin olmuşsa da birkaç yıl sonra görevinden ayrılmış 1925 yılında Kayseri'de **Nuh Naci Merkez Eczanesi**'ni açmıştır (238). Eczane Sariabdulloğlu'nun 1952 yılında vefatından sonra da mesul müdürler aracılığıyla devam ettirilmiş olup bugün Nuh Naci Sariabdulloğlu'nun dördüncü kuşak torunu Ecz. Hatice Gülsen Ödev tarafından işletilmektedir (239).

Ecz.Ahmet Hayreddin Bilgen (1894-1980) aslen Sivaslı olup **İstanbul Üniversitesi Eczacılık ve Baytar Mektebi**'nden 7.11.1920'de mezun olmuştur (240). 1930 yılında Niğde'de Hükümet Caddesi No: 13'te **Şifa Eczanesi**'ni açmış, bir süre de **Kayseri İtimat Ecza Deposu**'na ortak olarak iştirak etmiştir (241).

Ecz.Cemal Emden (1902-1976) 1927 yılında Kayseri'nin **Develi Kasabası**'nda eczane açmış ve beş yıl burada çalışmıştır. 1932 yılında Şifa Eczanesi'nin mesul müdürü olan Cırlavuklu Mustafa İbrahim Efendi'nin vefatı üzerine **Şifa Eczanesi**'nin mesul müdürlüğünü yapmış ardından Nazmi Toker Caddesi'nde **Sümer Eczanesi**'ni açmıştır. 1953 yılında **Sümer Tıbbi Müstahzarat Laboratuvarı**'nı kurmuş ve Sağlık Bakanlığı'ndan ruhsatı alınmış çok sayıda ilaç üretmeye başlamıştır (242). 1956 yılında eczanesini Cumhuriyet Mahallesi Serdar Caddesi'nde bulunan binaya taşımış ve eczanesini kapattığı yıl olan 1971'e kadar burada hizmet vermiştir (243).

Bu eczacıların ardından sırasıyla Ecz.Hazım Gönen Kayseri Eczanesi'ni, Ecz.Mustafa Guntan Güven Eczanesi'ni, Ecz.Mehmet Oğuz Sağlık Eczanesi'ni, Ecz.Mustafa Kılıçer Yeni Eczane'yi, Ecz.Naime Demirkan Vatan Eczanesi'ni kurmuş Kayseri'deki eczane sayısı her geçen gün daha da artmıştır. Ecz.Naime Demirkan (1919) Kayseri'nin ilk bayan eczacısı olması ve son 52 yıldır Kayseri'de eczacılık hizmetinde bulunması yönüyle önemlidir. 1960'lı yıllarda aktif olarak politikayla da uğraşmış olan Demirkan, **Adalet Partisi**'nden de milletvekili adayı olmuştur.

Kayseri Eczacılık tarihi açısından en önemli gelişmelerden birisi de o zamana kadar **Ankara Eczacılar Odası**'na bağlı temsilcilikler şeklinde faaliyet göstermiş olan ve 1972 yılında Ecz.Mustafa Özbakır'ın öncülüğünde Ecz.Nihat Kılıçer, Ecz.Mehmet Oğuz, Ecz.Özdemir

Akgün, Ecz.Doğan Persentili, Ecz.N.Mehmet Kaşıkçı, Ecz.Naime Demirkan, Ecz.Fuat Bilen, Ecz.Mehmet Gökalkp ve Ecz.Doğan Oğuzkaya'dan oluşan kurucu heyetin çalışmalarıyla **Türk Eczacılar Birliği 12. Bölge Kayseri Eczacı Odası**'nın kurulmasıdır. Kurucu heyetin başkanı Ecz.Mustafa Özbakır ve Ecz.Nihat Kılıçer, özverili çalışmalarıyla kısıtlı olanaklara rağmen önce Nevşehir, Kayseri ve Yozgat, daha sonra da Kırşehir illerinin eczacılarını kaydederek 15.02.1972 tarihinde ilk genel kurul toplantısını yapmıştır. Oda'nın kurulduğu 1972 yılından 2005 yılına kadar 25 Yönetim Kurulu görev almış olup Oda Yönetim Kurulu Başkanları'nın isimleri şöyledir (244):

1. Ecz. Nihat Kılıçer
(01.02.1972-12.03.1972)
2. Ecz. Mehmet Oğuz
(12.03.1972-04.10.1973)
3. Ecz. Mustafa Özbakır
(04.10.1973-02.09.1974)
4. Ecz. Doğan Oğuzkaya
(02.09.1974-04.10.1976)
5. Ecz. İsmail Kocatürk
(04.10.1976-10.10.1977)
6. Ecz. Mehmet Canbullan
(10.10.1977-30.10.1978)
7. Ecz. Yaşar Coşkunsu
(30.10.1978-12.01.1981)
8. Ecz. Arif Türkyar
(12.01.1981-04.10.1982)
9. Ecz. Sami Bamyacıoğlu
(04.10.1982-30.09.1987)

- 10.Ecz. Uğur Güntan
(30.09.1987-29.09.1993)
- 11.Ecz. Meliha Mutlu
(29.09.1993-04.10.1995)
- 12.Ecz. Osman Küçükçakmak
(04.10.1995-01.10.1997)
- 13.Ecz. Hatif Haşşerbetçi
(01.10.1997-26.09.1999)
- 14.Ecz. Osman Küçükçakmak
(26.09.1999-30.09.2000)
- 15.Ecz. Güner Cemiloğlu
(30.09.2000-30.09.2001)
- 16.Ecz. Bülent Ünsal
(30.09.2001-...)

T.E.B. 12. Bölge Kayseri Eczacı Odası kurulduğu günden beri Kayseri'de eczacılık kurumunun gelişmesine çok büyük katkıda bulunmuştur.

Kayseri Eczacılık tarihindeki bir diğer önemli gelişme ise 2003 yılında Erciyes Üniversitesi'ne bağlı bir eczacılık fakültesinin kurulmuş olmasıdır. Kayserili merhum Ecz.Mustafa Kılıçer'in ailesi tarafından yaptırılarak Erciyes Üniversitesi'ne bağışlanan bu fakülte, 09.06.2003 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuş ve 1.10.2003 tarihinde de resmen açılmıştır (245). Yaklaşık 6500 m²'lik kapalı alana sahip olup bütün oda, laboratuvar ve dersliklerinde internet bağlantısı olan, çağdaş eğitim için gerekli mekânı sağlayabilecek son derece modern bir binadır. 56 kişi kapasiteli 4 derslik ve 90 kişi kapasiteli 2 anfi bulunmaktadır. Ayrıca 5 adet araştırma ve 8 adet öğrenci laboratuvarı da vardır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Kayseri'deki eczacılık kurumunun geçmişini 13. yüzyıla götürmek mümkünse de elimizdeki kaynakların pek çoğu, ildeki ilk ciddi eczacılık uygulamalarının - Osmanlı İmparatorluğu'nda gerçek anlamda eczacılık eğitiminin verilmeye başlanmasıyla beraber - 19. yüzyılın ikinci yarısında gayrimüslim eczacılar tarafından başlatıldığını göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun bu dönemdeki sosyo-ekonomik özelliğiyle de yakından ilişkili olan bu durum, 20. yüzyıl başlarına (1905) kadar devam etmiştir. Ardından Ecz. Mustafa Mahir Kafesçioğlu önce 1917'de Kayseri Belediye Eczanesi'nin sorumlu eczacısı olmuş; 1918'de ise Erciyes Eczanesi'ni açmıştır.

Kafesçioğlu'nu sırasıyla Ecz. Mustafa İbrahim Efendi, Eczacı İbrahim Hakkı Göver, Ecz. Nuh Naci Sariabdullahoğlu gibi çok sayıda Müslüman-Türk eczacı takip etmiş; böylece Kayseri Eczacılık tarihinde Müslüman eczacılar dönemi başlamış ve ildeki eczacı sayısı her geçen yıl daha da artmıştır.

Kayseri eczacılık tarihi açısından önemli bir olay da 1972 yılına kadar Ankara Eczacı Odası'na bağlı bir temsilcilik halinde faaliyetini sürüten Kayseri'deki eczacıların kendi odalarını kurmasıdır. Şu ana kadar 25 yönetim kurulunun seçildiği TEB 12. Bölge Kayseri Eczacı Odası'nın Kayseri'de eczacılık kurumunun yerleşmesinde önemli katkıları olmuştur. Ayrıca Kayserili merhum **Ecz.Mustafa Kılıçer**'in ailesi tarafından yaptırılarak 2003 yılında Erciyes Üniversitesi'ne bağışlanan Mustafa Kılıçer Eczacılık Fakültesi'nin kurulması da Kayseri'deki eczacılık kurumu için bir diğer önemli gelişmedir.

Kayseri'de eczacılık kurumu geçmişinde olduğu gibi bugün de büyük bir ivme ile her geçen gün daha da ileriye gitmektedir.